

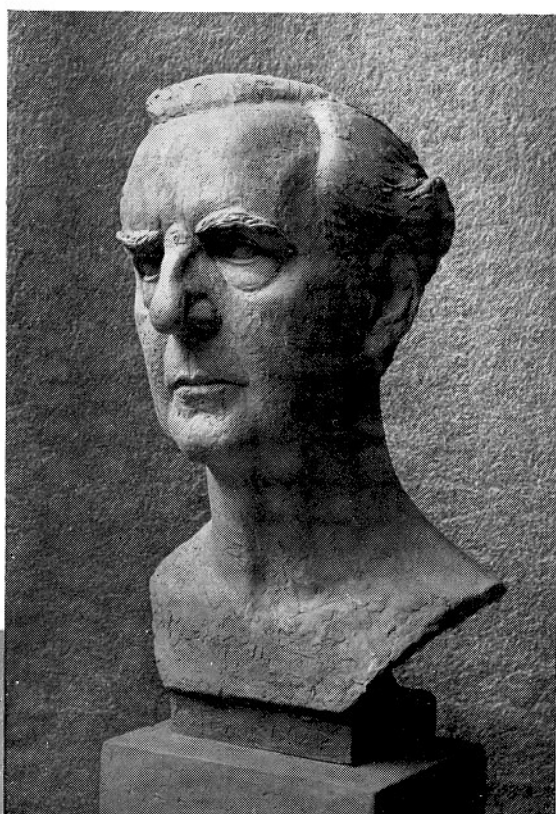
40
JARIG

TONEELJUBILEUM

VAN

EDUARD VERKADE

28 MEI 1947
STADSSCHOUWBURG
AMSTERDAM

EDUARD VERKADE is niet alleen een toneelspeler en regisseur, maar bovenal een toneelleider. Hij bracht in Nederland een nieuw repertoire, een nieuwe stijl en onder zijn leiding kwam een nieuw soort toneelspelers naar voren.

Toen Eduard Verkade zijn toneelloopbaan begon, vierde het Franse salonstuk hier hoogtij. Deze comedies waren een beetje braaf, een tikje ondeugend en opvallend onbelangrijk. Zij eisten één of twee grote acteurs of actrices en slaagden door enkele scènes à faire. In klassiek repertoire waren deze toneelspelers niet op hun plaats. De stukken van Shakespeare brachten het in die tijd slechts tot twee of drie voorstellingen. De Koopman van Venetië met Louis Bouwmeester als de onvergetelijke Shylock was een uitzondering, die de regel bevestigt.

Eduard Verkade brak met deze traditie. Na één jaar aan het toneel te zijn geweest, begon hij een eigen gezelschap: de Hagespelers (1908—1911). Het repertoire van deze jonge groep toont onmiddellijk aan in welke richting de geest en fantasie van Eduard Verkade gaan: Candida, Paracelsus, Elckerlyc, Lanseloet, Hamlet (70 voorstellingen in het eerste jaar), Een Ideaal Echtgenoot, Dolly betert zich, Joseph in de Klem, Macbeth, De Ernst van Ernst, de Gezellin, Een Huwelijk onder Lodewijk XV, Joy, Rivalen, Men kan nooit weten, Romeo en Julia en Penelope (Pen).

Naar klassieke werken en moderne psychologisch gefundeerde stukken gaat Verkade's belangstelling van het begin af aan uit. Hij vindt ze vooral in de Engelse toneelliteratuur.

Dit nieuwe repertoire vereiste een volkomen nieuwe stijl van spelen. Alle rollen zijn karakters, die een innerlijke groei doormaken. De personen moeten van binnen uit worden gebeeld, wil het stuk tot zijn recht komen. Dit vraagt van de toneelspelers niet alleen fantasie, maar ook intelligentie, psychologisch inzicht, ontwikkeling, beschaving en bescheidenheid ten opzichte van het kunstwerk.

Om het spel zijn ware diepte te geven is een regisseur nodig, met een eigen conceptie, die de verschillende creaties dramatisch op elkaar afstemt, die de sfeer van het stuk tot zijn recht laat komen en het psychologisch evenwicht dusdanig weet te bewaren, dat het probleem uit het werk zuiver gesteld blijft.

Eduard Verkade heeft bewezen een regisseur te zijn met een brede, diepe visie (St. Joanne, De Gele Mantel, De Blauwe Vogel, De Grote Reis). Hij heeft tal van jongere toneelspelers de ogen geopend voor het wezen en de schoonheid van hun kunst. Hij wees het Nederlandse toneel nieuwe wegen en heeft die als eerste met succes bewandeld. Het aantal voorstellingen van belangrijke stukken, die hij in de loop der jaren heeft gebracht, is indrukwekkend. Shakespeare, Sheridan, Wilde, Shaw, Schnitzler, Somerset Maugham, Galsworthy, Molnar: Verkade is ze trouw gebleven, tot op deze dag.

DE GEZELLIN

Toneelspel in één bedrijf van Arthur Schnitzler

Personen:

Professor Robert Pilgram Eduard Verkade
Dokter Alfred Hausmann Cees Laseur
Olga Merholm Fie Carelsen
Professor Werkmann Paul Huf
Professor Brand Dirk Verbeek
Frans Henri Eerens

Het stuk speelt vijftig jaar geleden in een vakantie-oord dicht bij Wenen op een herfstavond in de woning van Professor Pilgram.

Tafrelen uit Shakespeare's

MACBETH

in de vertaling van Jacobus van Looy

Personen:

Macbeth Eduard Verkade
Lady Macbeth Nel Stants
Een dokter Paul Huf
Een hofdame Fie Carelsen
Een boodschapper Cees Laseur

Eerste bedrijf, zevende toneel

De weifeling van Macbeth en het besluit tot de moord op Koning Duncan, onder aandrang van zijn vrouw, Lady Macbeth.

Tweede bedrijf, eerste en tweede toneel

Het wachten van Macbeth op het afgesproken teken van zijn vrouw, dat alles veilig is. Het teken klinkt en Macbeth volvoert de daad. Lady Macbeth

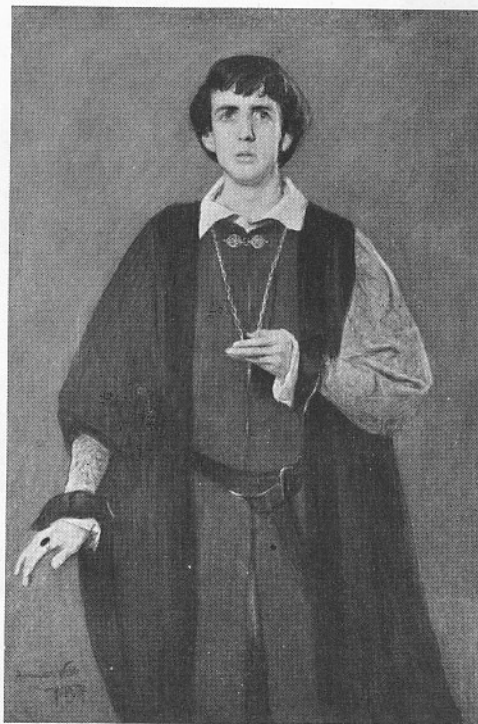
komt haar man tegemoet. Macbeth keert terug met de bebloede dolken van de samen met Koning Duncan vermoorde wachters. Lady Macbeth brengt de dolken terug naar de plaats van de misdaad, daar Macbeth dit niet durft. Daarna gaat het schuldige echtpaar bij het kloppen op de poort terug naar hun slaapvertrek.

Vijfde bedrijf, eerste toneel

Het slaapwandelen van Lady Macbeth bespied door een hofdame en een dokter.

Vijfde bedrijf, vijfde toneel

De dood van Lady Macbeth en de onnodige uitval van Koning Macbeth bij de tijding, dat het Birnamse bos naar Dunsinaan komt, zoals de heksen voorspeld hebben. Zo schijnt het namelijk de wachter toe, omdat de soldaten der vijanden van Macbeth nader rukken en een lovertak voor zich uitdragen, opdat men vanuit het kasteel hun aantal niet zal kunnen bepalen.

Tafrelen uit Shakespeare's

HAMLET

in de vertaling van Jacobus van Looy

Personen:

Hamlet	Eduard Verkade
Koning Claudius	Paul Huf
Koningin Geertruida, Hamlet's moeder	Fie Carelsen
Polonius	Dirk Verbeek
De Geest van Hamlet's vader	Henri Eerens

Eerste bedrijf, vijfde toneel

Hamlet ontvangt de opdracht van de Geest zijns vaders.

Derde bedrijf, eerste toneel

Hamlet's monoloog „Zijn of niet zijn”.

Derde bedrijf, derde toneel

Polonius verlaat Koning Claudius en spoedt zich naar de kamer van de Koningin. Koning Claudius beproeft te bidden. Hamlet vindt zijn oom in gebed en overweegt of hij hem zal doden. De Koning blijft alleen achter.

Derde bedrijf, vierde toneel

Polonius verbergt zich achter het wandtapijt. Daarna volgt een gesprek tussen Hamlet en zijn moeder. Wanneer de Koningin om hulp roept, herhaalt Polonius die kreet en Hamlet doorsteekt het wandtapijt en treft Polonius dodelijk. Hierna beschuldigt Hamlet zijn moeder van ontrouw en wijst haar op het verschil in de portretten van zijn vader en zijn oom. Nog eenmaal verschijnt daarop aan Hamlet de Geest van zijn vader.

EEN IDEAAAL ECHTGENOOT

van Oscar Wilde

Derde bedrijf

Personen:

Phipps	Paul Huf
Lord Goring	Eduard Verkade
Lord Caversham	Dirk Verbeek
Mrs Cheveley	Nel Stants
Sir Robert Chiltern	Henri Eerens

Ten einde de derde acte van Oscar Wilde's „Een ideaal Echtgenoot” te kunnen volgen, dient men te weten, dat Sir Robert Chiltern een staatsman is, die in zijn jeugd een misstap beging.

Mrs Cheveley, een internationale society avonturierster heeft een brief in handen, die het bewijs oplevert, dat Chiltern zijn vermogen verkreeg door in zijn jeugd een staatsgeheim te verkopen aan een speculant. Zijn vrouw Gertrude verafgoodt haar man, maar wordt laaghartig door Mrs Cheveley op de hoogte gesteld van de jeugdmisdaad van Chiltern.

Het derde bedrijf speelt in het huis van Lord Goring, een vriend van Sir Robert Chiltern. In het begin van deze acte ontvangt Lord Goring een brief van Gertrude, waarin zij hem aankondigt, dat ze hem die avond om tien uur komt bezoeken, om zijn raad te vragen. Goring geeft zijn bediende opdracht de dame, die zal komen, in de salon te laten wachten, wanneer zijn vader hem onverwacht komt bezoeken. Lady Chiltern bedenkt zich en komt niet, maar Mrs Cheveley dringt toevallig op het aangekondigde uur het huis van Lord Goring binnen, hetgeen aanleiding geeft tot een serie van verwickelingen.

*Ten einde de voorstelling zo goed mogelijk te doen slagen,
werden de dames en heren, die deze avond medewerken,
bereid gevonden, alle rollen met elkaar te vervullen,
ongeacht de plaatsen, die deze in de te spelen scènes innemen.*